

[Elisabeth Bruun Olesen]

kan man altså godt, hvis man begår de lovovertrædelser, som stort set er forbeholdt overklassen. Kunne man i øvrigt forestille sig en hærværksmand slippe af sted med at begå hærværk for millioner af kroner og så kun få en bøde på 10.000 eller 20.000 kr.? Nej, aldrig. Men man kan sagtens forestille sig en miljøforurener ødelægge naturværdier, som koster det offentlige store beløb at udbedre, og så få en bøde på 10.000 eller 20.000 kr.

Normsætningen af lovovertrædelserne er klart asocial, men den virker dobbelt asocial, fordi samfundet ser alvorligere på direkte forbrydelser mod liv, legeme og velfærd end på de indirekte forbrydelser som f.eks. våbensmugleri. Og så virker den endda tredobbelts asocial, fordi den, der udfører miljøforureningen og den økonomiske kriminalitet, kan sidde stille og roligt og pænt bag sit skrivebord i jakkesæt og med slips uden pludselig at blive overrasket og måske begå en affektforbrydelse mod et andet menneske. Det er til gengæld risikoen for narkomanen, der begår et indbrud for at skaffe penge til stof.

Samfundets ideologiske grundlag afspejler sig i definitionen på forbrydelser og i bedømmelsen af de enkelte forbrydelser indbyrdes.

Man kunne også nævne det eksempel, at hvor en række moralske eller seksuelle forbrydelser, om man vil, straffedes ikke blot med dødsstraf, men oven i købet med kvalificeret dødsstraf frem til 1866, om end benådningspraksis fra kongen og regeringen i årene forud for 1866 betød nedkriminalisering, så er der i dag langt mindre strafferammer for den samme type forseelser, og i mange tilfælde rejses der i dag slet ikke tiltale. Her kunne jeg som eksempel nævne blodskam mellem voksne. Det vil sige, at straffen er afhængig af den moral, der er i tiden. Sådan ændrer holdningerne sig. Den kvalificerede dødsstraf blev afskaffet, så blev dødsstraffen afskaffet, og VS foreslår nu bl.a., at den i realiteten ubestemte livstidsstraf skal afskaffes.

Der ligger naturligvis også andre holdninger bag vore kriminalpolitiske forslag. Det hører ingen steder hjemme i et civiliseret samfund at spærre folk inde, da i særdeleshed ikke, når det viser sig, at de præventive virkninger er ganske tvivlsomme, og at indespærringen gør mere skade end gavn både for de indespærrede og for deres oftest

uskyldige pårørende og venner. Derfor opstiller vi den målsætning for sanktionssystemet, at indespærring kun skal anvendes over for et ganske lille antal mennesker, som må antages at være til fare for andre menneskers liv og legeme. Og vi tror ikke, at det drejer sig om ret mange hundrede.

Tværtimod ser vi i dag, at mange fanger er stillet ringere, efter at de har været i fængsel, end før de kom ind. Dermed er deres tilbøjelighed til at begå lovovertrædelser ikke mindsket, men øget. De lukkes som oftest ud til arbejdsløshed, dårlig bolig, knust familie og ingen penge, og deres sparsomme løsladelsespenge rækker som oftest kun til en glad og måske lidt hektisk aften og så til et koben. Dette kan mildnes mere eller mindre, f.eks. ved indførelsen af fangeløn og bedre udgangsregler. Det har VS også foreslået. Men en grundlæggende afvikling af fængselsstraffen er det mest virkningsfulde.

Hvad så med ofrene, spørges der, og det er der også blevet spurgt om i dag. Ja, dem har VS faktisk beskæftiget sig en hel del med, bl.a. gennem vores initiativ til bedre erstatninger. Men hvis vi virkelig skal tænke på ofrene, så skal vi først og fremmest føre en så human kriminalpolitik, at vi ikke sætter mennesker i en situation, hvor risikoen for, at de begår mere kriminalitet, øges. Vi vil derfor afvise, at hårde straffe for snart det ene, snart det andet skulle være udtryk for noget særligt hensyn til ofre – tværtimod. Disse dommedagsdebattører er ofrenes værste fjender, for hvis de får magt, som de har agt, så bliver der flere ofre.

Til slut vil jeg beskæftige mig med, hvorfor mennesker begår lovovertrædelser. Det er vi jo nødt til at have en vis viden om, hvis der skal ske ændringer i kriminalpolitikken.

Naturligvis er årsagerne mangfoldige, men der kan godt findes fælles træk. Og selv om VS ikke når rundt i alle hjørner og kroge med vore forslag, så når vi dog så vidt omkring, at vi kan komme et langt stykke, hvis vi sætter ind omkring de faktorer, som er de hyppigste.

For det første ved vi, at kun få tænker på den mulige straf, når de begår en lovovertrædelse. Det kan skyldes, at de ikke regner med at blive opdaget – hvem regner i øvrigt med det, når man begår en forbrydelse? – at lovovertrædelsen begås i affekt, eller at lovovertrædelsen er lovovertræderens eneste udvej